

Thông điệp của một nhóm các Chuyên gia Dự báo gửi tới ngài Tổng thư ký Liên hợp quốc

Bức thư này kêu gọi Liên hợp quốc (LHQ) góp phần vào việc xác định một khái niệm « Tài sản chung toàn cầu », nhằm biến đổi hệ thống thể chế và kinh tế hiện nay. Nhóm các Chuyên gia Dự báo ký tên dưới đây hướng mỗi quan tâm của độc giả tới một vấn đề có tính sống còn đối với thiên nhiên và nhân loại.

Từ khi LHQ ra đời sau Đại chiến thế giới lần thứ II, trái đất và xã hội của chúng ta đã có nhiều biến đổi lớn. Nhân loại hiện đang phải đối mặt với những thách thức mới, đặc biệt trong việc bảo tồn Sinh quyển đang bị đe dọa bởi chính các hoạt động của con người.

Những thách thức hiện nay thật không nhỏ. Sự tiêu thụ hiện nay của loài người không những mất công bằng mà còn sinh ra Hiệu ứng nhà kính, triệt phá sự đa dạng của Sinh quyển, đe dọa các nguồn cung cấp nước, làm cạn kiệt các nguồn tài nguyên không thể tái sinh và gây ra nhiều ô nhiễm. Những hậu quả sinh ra nay đã đạt đến quy mô đe dọa tới sự sống trên toàn cầu. Chính vì vậy chúng ta cần phải thiết lập một dự báo chi tiết hơn về tương lai nhằm xây dựng và truyền bá rộng rãi khái niệm « Tài sản chung toàn cầu ». Hãy tưởng tượng Sinh quyển của chúng ta như một Khu vườn của sự sống trong đó các hệ sinh thái đa dạng và phức tạp tương tác lẫn nhau, và nhân loại như một người làm vườn lành nghề được trao quyền quản lý toàn bộ tài nguyên thiên nhiên. Mục đích tốt cùng của chúng ta là chăm sóc khu vườn sống đó cho các thế hệ mai sau.

LHQ nắm một vị trí đặc biệt thích hợp để khởi xướng việc thiết lập dự báo và xây dựng khái niệm « Tài sản chung toàn cầu » đó, cùng với việc định hướng cách thức tiến hành. LHQ đã từng xây dựng thành công « Công ước khung LHQ về Biến đổi Khí hậu » (UNFCCC). Các tổ chức trực thuộc LHQ cũng đã hoạt động tích cực, đặc biệt là Tổ chức Khí tượng Thế giới (WMO), Chương trình Môi trường LHQ (UNEP), Chương trình Phát triển LHQ (UNDP), Tổ chức Lương thực & Nông nghiệp LHQ (FAO) và cuối cùng là UNESCO với 60 năm kinh nghiệm hoạt động vì Giáo dục, Khoa học và Văn hoá, cùng 35 năm kinh nghiệm trong việc quản lý mạng lưới quốc tế các Khu bảo tồn sinh quyển.

Chúng ta nay chỉ mới chớm hiểu các cơ chế của quá trình tiến hoá, vậy mà cùng lúc đó, loài người lại đang không ngừng tạo ra những chu trình mới mà các ảnh hưởng về sau vô cùng bất định. Cho tới nay, quá trình tiến hoá đã diễn ra với đầy những bất ngờ, không theo bài bản, không có chủ đích hay mục tiêu xác định : đó là một chuỗi những lựa chọn tức thời vì sự sống sót cho tới điểm lựa chọn tiếp theo. Trong nhiều trường hợp, quá trình chọn lọc ngẫu nhiên này đã dẫn đến sự huỷ diệt của một số loài tưởng như thích ứng nhất, như những gì đã diễn ra trong 5 tai hoạ diệt chủng lớn của lịch sử tự nhiên cách đây 445, 365, 250, 200 và 65 triệu năm. Ngày nay, con người lại góp thêm vào trật tự tiến hoá tự nhiên những yếu tố khó lường trước. Chính vì vậy, loài người chung ta, với trí tuệ và ý thức về đạo đức, thông qua việc sử dụng các công nghệ kỹ thuật, mang trên mình trách nhiệm về tương lai của toàn bộ Sự Sống nói chung.

Chúng ta vẫn chưa thực sự biết liệu những yếu tố mà con người đã chủ động góp thêm vào trật tự tự nhiên có gì tối ưu hơn. Sau 200 năm phát triển khoa học và thực nghiệm, những hiểm hoạ lớn lại đang diễn ra trước mắt : sự biến đổi khí hậu, sự bùng nổ dân số gây thiệt hại tới các loài sinh vật khác mà chính sự sống của chúng ta phụ thuộc vào. Tình trạng hiện nay đã đạt tới mức nguy kịch theo nhiều lời cảnh báo từ khắp nơi trên thế giới.

Một hệ điều hành trái đất mang tính dự báo sẽ phải dựa trên nền tảng của 2 quy luật sinh thái cơ bản : tái sử dụng vật chất và dòng năng lượng (đến từ mặt trời và phản xạ vào vũ trụ). 2 tiêu chuẩn đánh giá chất lượng chính là hiệu quả sử dụng tài nguyên (dòng chuyển hoá và khả năng tái sinh) và không tích tụ các phế thải trong môi trường.

« Tài sản chung toàn cầu », một ý niệm lý tưởng và đúng đắn, có thể sẽ vấp phải nhiều phản kháng vì những quyền lợi trước mắt. Khái niệm này cần được định nghĩa và bảo vệ với một tầm nhìn xa vượt qua những cách nhìn thiên cận. Một tài sản chung của thế giới không thể được đem ra thương lượng với các thế lực có ảnh hưởng hiện nay. Khái niệm này phải được xây dựng trên tiêu chí chung của toàn thể nhân loại theo một chuẩn đạo đức, trong đó nhìn nhận rằng loài người là một yếu tố của tập hợp các hệ sinh thái rất đa dạng trên trái đất, nơi cùng sinh sống của nhiều chủng loài khác.

Liên quan đến vấn đề năng lượng, về mặt kỹ thuật mà nói, chúng ta đều biết rằng loài người hoàn toàn có thể sinh tồn với một phần năng lượng rất nhỏ so với mức tiêu thụ hiện nay. Chỉ cần chúng ta biết kết hợp các tiến bộ kỹ thuật với việc kiểm soát mức tiêu dùng, tăng cường hiệu quả sản xuất và cải tiến phương thức vận hành của nền kinh tế. Nguồn dự trữ nước sạch sắp tới cũng sẽ trở thành một vấn đề nan giải. Khái niệm « Tài sản chung toàn cầu » sẽ giúp chúng ta suy xét một cách sáng suốt hơn trong việc lựa chọn các phương án quản lý và xử dụng tài nguyên.

Một câu hỏi cần được đặt ra là liệu chúng ta có thể cùng nhau xây dựng những khái niệm mới mang tính hệ thống ví dụ như « sự cân bằng năng lượng », những hệ thống xử lý thông tin tiên tiến cho phép phân tích các « cân bằng bền vững » và những mô hình dự báo tương lai của địa cầu ? Rất nhiều các chuyên gia tầm cỡ nằm trong mạng lưới của LHQ có thể đóng góp một cách hữu hiệu vào dự án này.

Chỉ xin lấy một ví dụ trong các vấn đề có thể đưa ra giải quyết : định lượng các chất cơ bản như cacbon, nitơ và photpho ... luân chuyển trong các giao dịch quốc tế ; từ đó tìm cách tối ưu hoá các dòng luân chuyển này ; đưa ra các biện pháp thực hiện ; tính toán các giới hạn cho phép của xu hướng tăng cường giao dịch hiện nay trong khuôn khổ bảo toàn « Tài sản chung toàn cầu ».

Các số liệu khoa học về sự biến đổi của trái đất và sự đa dạng của hệ sinh quyển phải được thu thập và truyền bá rộng rãi trong nhân dân, người nắm quyền quyết định cuối cùng. Ngành giáo dục cần phải chuẩn bị cho thế hệ trẻ năng động mặt với những thách thức và những giới hạn có thể tới trong tương lai. Các cội nguồn văn hoá cần được khơi lại với ý thức sâu sắc về sự biến động tương tác giữa thiên nhiên và con người, nhằm mục đích lâu dài bảo toàn Sự Sống. LHQ có thể hỗ trợ các chương trình nghiên cứu và xử lý số liệu cho phép xây dựng và liên kết thành một cái nhìn tổng quát toàn bộ các dòng luân chuyển từ tài nguyên thiên nhiên tới chế biến tiêu dùng và phế thải, không phải bằng đơn vị tiền tệ mà bằng thực lượng vật chất, trong từng quốc gia cũng như trong giao dịch quốc tế. Tất cả các chương trình nghiên cứu, giáo dục và hoạt động văn hoá này phải được tập hợp một cách đồng bộ để có thể đưa ra một định hướng hành động có hiệu quả vì Tài sản chung toàn cầu.

Nếu không có những nghiên cứu độc lập và khách quan, chúng ta có nguy cơ sẽ bỏ qua những phương án khả thi khi chúng không mang lại lợi nhuận cao hay không liên quan đến những lợi ích chính trị trước mắt. Ai, nếu không phải là LHQ, có thể khởi xướng và dẫn dắt một

chương trình nghiên cứu như vậy, vì lợi ích cộng đồng, đảm bảo được tính công minh và đạo đức ?

Chúng tôi xin ghi nhận vai trò và giá trị của các hoạt động do LHQ khởi xướng từ trước tới nay. Chúng tôi muốn nhấn mạnh đến sự cấp thiết của việc tiếp tục và đẩy mạnh các hoạt động đó tới một quy mô đủ lớn để có thể giải quyết các vấn đề vừa nêu, có liên quan đến việc xây dựng khái niệm « Tài sản chung toàn cầu ». Khái niệm này có thể sẽ làm biến đổi bộ mặt của hệ thống thể chế công và tư hiện nay. Chúng tôi tin tưởng rằng các chuyên gia dự báo có thể đóng góp hữu hiệu vào công cuộc xây dựng này, vì khoa học dự báo giúp chúng ta đánh giá các tác động lâu dài của những quyết định đưa ra ngày hôm nay.

Dịch từ bản tiếng Pháp và tiếng Anh
TRẦN Hải Châu (Việt Nam)